

Universul

Anul XLIV Nr. 31

29 Iulie 1928

5 Lei

Interar



VICTOR BABEȘ

C t i t o r i i

PROF. DR. VICTOR BABEȘ

Profesorul Doctor Victor Babeș a fost în mod indiscutabil, cel mai mare om de știință al Neamului românesc. Istoricul activității acestui strălucit învățat și descoperitor, revendicat de atâtea națiuni bogate în savanți iluștrii, necesită volume întregi, iar descrierea vieții lui modestă și tăcută ar avea nevoie de pana unui scriitor de seamă: el a fost un anatomopatologist fără pereche și unul din creatorii Bacteriologiei: în anubele domeniului a creat și a perfecționat; în plus a fost un patriot neîntrecut și un om cu desăvârșire rar.

Născut în Iulie 1854, la Viena, unde tatăl său Vicențiu Babeș, mare luptător al cauzei românești din Ardeal, era secretar la Cancelaria transilvană, și-a terminat studiile liceale și a început studiul Medicinii, în Budapesta, unde tatăl său fusese transferat judecător la Tabla Regească.

În 1871, fiind student la Viena, a fost numit demonstrator de Anatomie, la Profesorul Langer; acesta împreună cu ilustrul Rokitansky, l-a recomandat ca asistent de Anatomie patologică la Budapesta unde a stat zece ani, în care timp a obținut titlul de doctor în Medicină al Facultății din Viena.

La vârsta de 27 de ani, în 1881, a fost proclamat docent de Istologie patologică la Budapesta și a pornit în Occident, pentru a-și completa cunoștințele.

A lucrat la Profesorii Dollinger și Ziemssen, în Munch, la profesorul Arnold, în Heidelberg, la profesorii Recklingshausen și Waldeyer, în Strasburg, la Cornil și nemuritorul Pasteur, în Paris.

Cornil l-a numit preparator de Anatomie patologică, l-a luat colaborator al său și fermecut de știința lui, a scris că se consideră el, marele Cornil, „elev al tânărului Babeș, căci de la dânsul a învățat Bacteriologia modernă.

Tânărul savant a mers și la Berlin unde a lucrat alături de iluștrii Virchow și Koch. La Institutul Virchow, Victor Babeș a condus lucrările de Bacteriologie cum făcuse și la Paris, la Cornil. A rămas acolo până în 1884, când a fost invitat la Budapesta, ca profesor de Istologie patologică, încredințându-i-se și direcțiunea Institutului de Bacteriologie.

Faima învățatului român, care abia împlinise 30 de ani, era universală: cu a ajuns și în noul Regat dela gurile Dunării; intelectualii români s-au hotărât să-l cheme la București, unde s'a făcut o lege specială pentru a-l cuceri și a-i pune la îndemână cele necesare la crearea unui așezământ demn de dânsul.

A venit la 1886, a părăsit confortul gata asigurat de Unguri, la Pesta, pentru misiunile de confort ale fraților lui de acelaș neam. Venea cu o convingere puternică și un ideal măreț, căci „mi-am închinat toată viața, toată munca, cercetărilor cari ar putea aduce, în cel mai

înalt grad, ușurarea mizeriilor omenești". Întradevăr, profesorul Victor Babeș, de la venirea lui în Tară a adăugat la cele 82 de lucrări ale sale, făcute în laboratoarele străine, 575 de lucrări menite toate, să corespundă unui progres științific, unui progres moral, unui progres de demnitate pentru universalitatea oamenilor, căci idealul științific are în vedere ușurarea mizeriilor omenești.

În domeniul Bacteriologiei, profesorul Babeș a descoperit 46 de microbi pe cari i-a studiat și descris, parte în străinătate (vre-o 20), parte, în București (vre-o 26).

A descoperit prezența bacililor tuber-



Victor Babeș la 50 ani

culozei în sângele circulant și în urina unor bolnavi; a descoperit cauza rezistenței acestui microb și împreună cu Levaditi, analogiile lui cu actinomyces. Toată anatomia patologică fină a tuberculozei a fost stabilită de Babeș. El a demonstrat că acest microb poate să treacă prin pielea intactă și prin amigdale; tot el a constatat, întâiu, frecuența tuberculozei latente la copii și a insistat asupra importanței tuberculozei ascunse în ganglioni interbronchiali. A arătat că microbul tuberculozei se asociază cu alți microbi, în special cu streptococii, și a demonstrat importanța covârșitoare a acestor asocieri pentru mersul boalei și formele pe cari le ia.

Cu elevul său, prof. Proca a constatat că serul antituberculos poate omorî în organism microbii, însă prin acest fapt el poate să pună în libertate toxinele din microb, în corpul bolnavului tratat cu ser și atunci, în loc de vindecare, serul produce agravarea boalei. Pentru descoperirile pe terenul tuberculozei, a fost numit, de către guvernul francez, ofițer al Legiunii de onoare.

Studiind sifilisul, a descoperit flagelul treponemei, localizarea ei la heredosifilitici, în capsula supra renală și prezența ei în sângele vaselor mici.

În 1886, prezintând, la Viena, la un Congres internațional de igienă, un raport despre holera în Ungaria, a descris prima oară corpusculii metacromatici și a atacat ipotezele celebrului savant Pettenkofer asupra holerei, precum și afirmațiunile lui Hueppe despre „sporii” bacilului. Pettenkofer era un fel de zeu al oamenilor de știință germani și învingerea lui de către Babeș este considerată ca un eveniment științific.

Observațiile profesorului Babeș asupra epidemiei de holeră, din 1913, când a mers iar, să studieze, în mijlocul bolnavilor, acest flagel exemplat, sunt consemnate de savantul Marx în tratatul său despre seroterapie, și în analele Academiei de Medicină din Paris, ca ultimul cuvânt al Științei.

Profesorul Babeș a descoperit seria de bacili intermediari tifo-coli, precum și bacilii paratifici (1896), a arătat marea lor varietate și a descris epidemii și epizotii sau chiar cazuri izolate, semănând cu febra tifoidă determinate de alți microbi, cum ar fi protei patogeni.

În privința turbării, prof. Babeș are merite nemuritoare. „După Pasteur, savantul care a contribuit mai mult la cunoașterea turbării și la perfecționarea tratamentului antirabic, este profesorul Babeș”, zice Marx.

A publicat la Paris, în 1912, un mare tratat asupra Turbării; acest tratat e un monument neperitor. Academia de științe din Paris l-a răsplătit în urma raportului elogios al savanților Roux și Chauveau cu marele premiu Briand, în 1913.

O altă chestiune de forță a prof. Babeș este Lepra; numele lui Babeș este citat ca descoperitor de fapte noi, de peste 70 de ori, la capitolul Lepra, din marele tratat de Bacteriologie al lui Kolle și Wassermann.

Studiind amănunțit pelagra, a combătut cu succes, ipotezele cari căutau să abată cercetările dela calea bună; a spulberat teoriile fotodinamice ale lui Raubitschek, teoria lui Sambon și teoria vitaminelor lui Funk. Este considerat în locul de frunte între savanții cari s'au ocupat cu studiul pelagrei. Și acest loc i s'a dat din partea străinătății; în plus, guvernul american a invitat dintre toți savanții din Europa, numai pe Babeș să meargă în America pentru studiul și eventuala combatere a acestei boale.

A studiat cel dintâi antagonismul dintre microbi, și a stabilit condițiunile cari favorizează creșterea unuia în detrimentul celuilalt. A arătat că bacilul morvii poate pătrunde prin pielea intactă ca și acel al tuberculozei, și împreună cu prof. Stoilcescu a arătat că și microbul septicemiei criptogenetice poa-

te pătrunde prin amigdalele intacte. A mai descoperit acțiunea mucogenă a microbilor în organism. Datorită formațiunii excesive a substanțelor capsulare.

I se mai datorește una din marile descoperiri ale sfârșitului secolului trecut, anume o serie de microorganisme cari se găsesc între animale (protozoare) și între bacterii și cari produc cele mai importante boale ale animalelor domestice, Hemoglobinuria bolilor (Babesia bovis și Cârceagul (Babesia ovis).

Congresul internațional de zoologie din Londra a recunoscut descoperirea și meritele prof. Babeș și a hotărât denumirea acestor microbi: „Babesia” iar a boalelor ce produc ei, „babesioze”.

Pe lângă aceasta, în domeniul medicinei veterinare, Babeș a studiat dalaacul holera găinilor, morva, (microbul morvei este descoperit de Babeș), tuberculoza bovină și aviară, difteria porumbeilor, epizotia peștilor, tifosul șoarecilor, (microbul acestei boale e periculos pentru om susținea Babeș); în urma acestor lucrări, savanții au recunoscut că nu există un savant care să-și fi câștigat mai multe merite pentru progresul științelor veterinare.

A inventat un mare număr de aparate de laborator, ce au fost adoptate pe toată suprafața pământului și a indicat metode ce se aplică pretutindeni, ca de pildă tratamentul turbării și prepararea serului antidifteric, cari la Institutul Pasteur dela Paris se practică întocmai ca la noi.

În domeniul Anatomiei patologice, de asemenea a studiat, a rezolvat probleme și a dat îndrumări hotărâtoare.

A trebuit, cum zice distinsul său elev, prof. Titu Vasiliu, să pregătească spiritele cu necesitatea autopsiei, să arate că ea este singurul mijloc de progres. Nu se poate îndrepta o greșală pe care mai întâi nu o descoperi. Cât nu a trebuit să lupte, ca autopsia să fie introdusă, mă-

car așa parțial cum a fost, în spitalele noastre: o persoană competentă, în afară de personalul serviciului de clinică, să facă autopsia, să scrie protocolul, să facă toate cercetările necesare spre a lămurii cauza morții și fenomenele morbide prezintate în timpul vieții”.

A întemeiat, în București, Societatea Anatomică, unde putea veni oricine să învețe, ascultând și urmărind pe Maestru, cum explica și corecta cazurile grele, inexplicabile; prof. Babeș, în acele momente, era un om cu totul nou; experiența lui fără pereche descifra tainele boalelor cu o claritate și o siguranță uluitoare. Cu o răbdare și o bună voință cuceritoare lămuria pe toți cari îi mai puneau vre-o întrebare; părusea sala col din urmă, ca un amfitrion care trebuia să salute la plecare și pe ultimul vizitator.

A studiat celulele gigante, fagocitoza, imunizația, leziunile sistemului nervos, (împreună cu elevul său, Prof. G. Marincescu), capsulele suprarenale, boalele de rinichi, tumorile așa de învăluite de taină, cancerul.

În 1924, la Academia română, bizuit pe observațiile și studiile sale de aproape 50 de ani, cerea să se instituiească o luptă aprigă în contra cancerului. Demonstra că e o strigătoare nevoe să se întemeieze o instituție specială, care să depisteze și să trateze la timp, acest teribil flagel.

Strigătul de alarmă nu era nou, căci întotdeauna Babeș a fost un luptător aprig și neobosit, pentru triumful Igienii și al Medicinii sociale, și la noi, și în străinătate. Multe din indicațiunile sale au fost adoptate în diferite state.

A fost preocupat în special, de regenerarea poporului român, de boalele țărânului nostru din a căruia alimentație, ținea cu înverșunare, să se scoată cu desăvârșire porumbul.

A dat Bucureștenilor o apă excelentă, pe care el a găsit-o și a explorat-o și

care s'a propus să se numească „apa lui Babeș”.

Prin dese conferințe, a arătat că omul de știință e dator să popularizeze rezultatele și învățămintele cercetărilor științifice; a fost audiat de cele mai distinse personalități politice, în frunte cu regele Ferdinand, pe atunci principe moștenitor.

Tinea să ridice prestigiul românesc în fața străinilor și ori de câte ori un savant trecea prin țară, îl lua să-i demonstreze contribuțiile științifice ale școlii românești. Și numeroși învățați au trecut, plini de admirație prin frumoasele laboratoare ale Institutului de Bacteriologie construit în 1899, după indicațiile sale, pe cheiul Dâmboviței.

În acest locaș, care a fost grație lui Babeș, un luminos și necontestat focar de cultură universală, Maestrul lăudat în lumea întreagă, iubit și stimat, în țară, dela Suveranii noștri mari și înțelepți, cari îi urmăreau cu drag opera, și până la umilul sătean pe care-l scăpa de grozăviile turbării, nu a fost întotdeauna, fericit. Un stupid obicei al pământului vrea ca elevii, în România, să fie prea adesea ingrați și uriașul om de știință, care a fost Babeș, a trebuit să cunoască răutatea unora din foștii elevi; ba încă și suporta ca unul din proprii săi asistenți să-i trântescă și să-i încue ușa laboratorului, în față. S'a mulțumit să spună servitorului care a asistat la această rușine: „Ce răj sunt cu mine!” și aceasta cu un ton domol și îndurerat.

La moartea sa, în Octombrie 1926, regele Ferdinand a cerut să i se facă funeralii naționale. E adânc regretabil însă, că nu s'a lăsat corpul său să se odihnească undeva, într'un colț, oricât de modest, din acel Institut unde a trăit și muncit cu atâta drag. Poată că dacă se realiza acest fapt, nu am fi găsit, după așa de puțina vreme dela moartea sa, pustiul trist care domnește azi, acolo.

Dr. V. TRIFU

VICTOR BABEȘ ȘI STRAINATATEA

„Se poate deci, admite fără exagerare, că după Pasteur, savantul care a contribuit mai mult la cunoașterea turbării și la perfecționarea tratamentului ei, este prof. Babeș.

Marx

„Nu cunosc un savant tânăr care s'ar putea compara cu Dr. Babeș, în ce privește asiduitatea permanentă, abilitatea și prevederea în experimentațiune, și mai ales vre-unul care s'ar putea compara cu el, în ceea ce privește fidelitatea și conștiințiozitatea lucrărilor sale științifice”.

Prof. Virchow

„Ați continuat cercetările dv. și ați înălțat un monument care vă face cea mai mare cinste” (tratatul despre turbare).

Prof. Bouchard

„Nu cunosc printre tinerii savanți, nici unul care să fie așa de abil în arta autopsiilor, nici mai apt pentru a ocupa locul cel creafii”.

Prof. Victor Cornil

„Nu există azi, un savant care să-și fi atras mai mari merite ca V. Babeș, contribuind la progresul științelor veterinare”.

Löffler

„Toți savanții cari au vizitat Institutul Babeș sunt unanimi pentru a admira organizația și opera ce se desfășoară acolo în interesul științei”.

Marele clinician Leyden



NOTE BIOGRAFICE

Prof. Victor Babeș s'a născut la Viena, în 1854 și a murit la București, în 1926. A fost fiul luptătorului politic ardelean Vicențiu Babeș și frate cu distinsul profesor de chimie dela Facultatea de Medicină veterinară, Aurel Babeș.

Docent la Budapesta în 1881 și profesor, tot acolo, în 1884.

A fost chemat la București, ca profesor în 1886.

Ofițer al Legiunii de onoare franceze și membru corespondent al Academiei de Medicină, a fost laureat de Academia de științe din Paris cu premiul Montyon pentru lucrările făcute cu Cornil și cu premiul Briand pentru Tratatul asupra turbării.

Membru al Academiei Române și al unui mare număr de societăți științifice, a creiat Institutul care-i poartă numele, Societatea anatomică, Analele Institutului de Bacteriologie și Anatomie patologică, etc. A redijat cu Bloq, Atlasul de Istologie patologică a sistemului nervos, la Berlin.

A fost decan al Facultății de Medicină.

A murit în prezua eșirii sale la pensie Umblase pe la autorități să îi se îngăduie să rămână și după scoaterea la pensie, în locuința ce avusese la Institut, căci fără avere personală, ar fi urmat să rămână pe drumuri. A fost refuzat categoric și mâhnirea i-a pricinuit moartea, mai mult decât boala de care suferea.

Ca o muștrare de dincolo de moarte, Babeș a lăsat foarte puținel ce-l avea de pe urma premiilor ce i se acordaseră, Facultăților de Medicină din București, Iași și Cluj și Academiei Române.

P O E Z I E

GEORGE GREGORIAN

ACEST PĂMÂNT

Am să inebunesc profund,
Să'ncalec cu tot hohotul din trup
Acest pământ cu fălei de lup
Și cu tăceri de maluri fără fund.

În palma de zigzaguri până'n muute
Și'n spațiul cu tăiș de muchi,
Tot drumul un despot pentru genunchi
Și nici o isbăvire pentru frunte.

Un val de bălăcim ori luăm înotul
De basme cu jeratecul din noi,
Aceași pradă vântului de foi
În bezna ce ne caută cu botul,

Că inima pe-azur și-o sparg vulcanii,
Că flacăra din paranteză
Se mistue pe cărării de freză —
Vibrările se duc, se duc și anii,

Și apoi, într'o seară mai din fund,
Nemernic înșirați pe sub uluci!
Și brațul nostru, larg, închină crucei!
...Am să inebunesc profund.

AL. T. STAMATIAD

PEISAGIU

Mii de flori tresar la viață
Și se'mbată de lumină,
Sufletul vibrează iarăși
Ca o veche violină.

Pe covorul plin de rouă,
Pe sub bolta zâmbitoare,
Ea își plimbă fantazia
Peste vremea călătoare.

Și din nou îi zboară gândul
Până 'n zarea depărtată:
„A murit de nu mai vine
Sau de mult sunt îngrepată?”

EMIL RIEGLER-DINU

FATA CUMINTE

— „Sărută-mă pe-obraji! Dar nu
Pe gură!... Las' pe altă seară!”...
Năvalnic inima-mi bătu:
Aripi de somn se scuturară...
Pluteam prin slăvile de vară.

Dar globul reșu'n asfințit
Se depărta rubin pe-o mână
Domol retrasă de stăpână
Din mâna sclavului înbit...

— „Tu nu te-usori? Aș vrea să-mi fie
Înbitul stâlp de căsnicie,
Al meu doar: credincios arac
Ce-si ține vița slabă'n vie!”
Un brotăcel sări în lac...

— „Doar cu credința nu se-adapă?
Un suflet dornic de părjol,
Iar celui credincios dar gol
De patimă iubirea-i scapă!
Bolboroseala 'n rotogol
De aur trist pierca pe apă...”

I. DUDUȚA

SONET

ADRIANEI

Copil, am petrecut un vis himeric
Prin neguri fantomatice, pustii,
De-acum rămâu statornic între vii:
Scântee smulsă mării de'ntuneric,

Și dintr'un punct al vici galerii
Eu îmi apropii-acest tablou feerie
În care arde sufletul Ei sferic
Asemeni soarelui în miez de zi.

Aceva am o pasăre albastră!
Și zbor cu ea către desăvârșire
Hrănindu-ne cu-aceeași fericire,

Trăind uniți, în noi și'n lumca noastră,
Vom crește-o floare albă și suavă
Și vom sui ușor în fum de slavă.

MUZA LUI JOBIC

CONST. VLADSCU

De pe trotuarul vecin, cineva mă chiamă. Întorc capul și întâlnesc surâsul larg al amicului meu, pictorul Jobic care-mi face semn să viu, legănând în brațe un enorm buchet de flori.

— Noroc Jobic! Tocmai spre tine veneam, îi strigai trecând drumul.

— Bum, hai că mergem!... Ce zici? exclamă el arătându-mi triumfător buchetul ce strângea la piept ca pe un copil înfășat.

Erau bujori albi și roșii, deavalma cu trandafiri și un mănunchiu de gladiale ce-i mângăiau nasul cu florile lor înfipite pe tulpinile lungi și elegante.

— Le pictezi? zic eu.

— „P'astea nu!“ făcu clipind din ochi cu înțeles amicul meu. „Le dăruiesc. Să vezi ce surpriză îi fac... Mă așteaptă acasă cineva“. Și figura lui strălucea de bucurie. — „Imi pozează“ adăogă el pe un ton confidențial „Să vezi ce femeie... Să vezi!“.

Și tot restul drumului îmi vorbi numai despre minunea de femeie care-l aștepta acasă. Nu mai prididea în calificative și superlative. Era însăfârșit — mă asigură el — femeia ce legănase până acum numai în visele lui de artist. Celelalte — și de câte nu-mi vorbise altă dată cu același entuziasm! — au fost numai niște manechine amăgitoare pe lângă aceia pe care aveam s'o cunosc în surând.

— „Mi-am găsit Muza!“ declară el ca încheiere. „Să vedeți voi de acum încolo cât am să lucrez!“.

Iată-ne în sfârșit pe pragul atelierului. Jobic radios rășește caldintă și cu un gest de prosternare împinge buchetul femeii care picior peste picior pe un colț de divan s'a înfășurat în colacii fumului de tutun ce trage cu nesăț dintr'o țigare pe sfârșite.

— „Te uita, frumoasa mea ce flori îți aduc eu ție!“ — declară el.

Femeia le privește cu un zâmbet mă-



căpitan, cinstit cu moșnenii, milos și blând cu șerbii.

El purta salvari băgați în cisme galbene de vițel, un dolman cu brandemburguri de fir, iar la sold o sabie încovoiată tarcească, lăsând să se vadă că, cu toată vârsta lui, sabia nu-i era de ruginit în teacă.

El se îndreptă spre clătia, unde zăcea fânărul, cam încrunțat; dar văzându-l lăta i se descreți și-l înbrățișe pe dată cu o privire caldă.

— A luptat greu viteazul, zise boierul încet, parcă temându-se să nu strice liniștea bolnavului, care părea cufundat într'un somn adânc și ale cărui răni îi erau scumpe.

Nu-l cunoștea, dar cine se gândea să iscodească în vremurile acelea un rănit... Poate că-i era dusman? căzuse în luptă, și era sfânt. Și apoi erau de aceeași lege... Un păgân... Hei!... altceva. Totuși o umbră de tristețe trecu pe fața lui: Cum ne mâncăm noi, în de noi! Aducem pe capul țării tot felul de lifte, ca să ne omorâm, frați...

— E greu rănit! observă iar vornicul.

surat: — „foarte frumoase“ aprobă ea fără prea multă căldură după ce întoarse căta-va vreme buchetul pe toate fețele.

Adevărul e că, dacă după părerea mea, „Muza“ lui Jobic nu răspundea tocmai-tocmai la ce mă pregătise el să găsească, dar nu era nici rău.

Celii mici de culoarea smaraldului ar fi fost frumoși fără căutătura lor transparentă și lipsa de expresie ce contrasta izbitor cu chipul de păpușe aproape blondă, sulemenită fără economie cu farduri violente.

Se ridicase alene de pe canapea cu florile în brațe și din ochi căuta prin desordinea atelierului, un vas unde să le așeze.

Vase nu lipseau: Pe mese, pe jos, pretutindeni se înghesuiau câte două trei de toate formele și staturile diferite — unele numai cioburi — pe jumătate pierdute sub gramezi de hârtii șasiuri vechi și crâmpaie de cartoane... dar colbul greu de vremuri care le înfrățise într'o singură mantie negricioasă, făcea să ezite mâta ce s'ar fi întins să le trezească din reventa lor posomorâtă.

Deodată femeia se întoarse către Jobic care surădea cu nevinovăție așteptând parcă efectul buchetului ce întârzia să se producă cu toată amploarea visată de el.

— „Bine, dar?“... zise ea uscat completând întrebarea cu o mișcare repede a degetelor ce păreau că cer o socoteală.

Și după ce mai contemplă o clipă cu asprime surâsul fericit al prietenului Jobic: — „Spune-mi că te duci să țarguiești... să luăm masa aci?... Nu văd nimic, adăogă ea după ce l'înășură cu o privire concertătoare.

Surâsul încrămensit prostiț pe figura bietului Jobic.

— „Așa e draga mea“ proferă el cu

rugăminte'n glas după o clipă de recu- legere. „Mă dusesem... dar vezi, am întâlnit o țigancă cu flori. Uite ce frumoase sânt: n'am vrut să pierd ocazia... Ți le-am adus ție!“ izbucni din nou Jobic reliefând înțelesul definitiv al argumentului cu un gest de teatrală noblețe.

Dar aripile romantismului său elan se frânseră brusc sub privirea tăioasă a muzei neînduplecată.

— „Dar ție ție foame... Ai dreptate!“ sfârși el umilit, cu regretul poziției stricată de cruzimea realității inoportune.

— „Te cred!“ replică Muza îndărătnic.

— „Stai“ îngână Jobic pipăindu-și buzunarele cu îndoială. „Mă duc iar... și aduc...“

Dar ultimul lui cuvânt sumă fără curajul convingerii.

— „Asta să crezi tu!“ izbucni femeia. „Să mai vezi de alta! Ești un caraghios dacă-ți închipui că mirosul florilor te ține de foame! — Ia te uita la el, mi-l arată ea din ochi privându-l ca pe o ciudățenie.

Sărmantul Jobic rămăsese plouat și din ochi părea că-mi cere ajutor.

De abia-mi puteam stăpâni râsul.

Mă oferii să iau asupra-mi sarcina d'a repune lucrurile la punct. „Muza“ lui Jobic însă aruncase cât colo florile și punându-și repede pălăria refuză cu scepticism orice reparație.

— „Dacă și D-ta ești tot artist strămbă ea din nas, „mecei!“ Te întorci după două ceasuri cu un căluț de turtă dulce ori un evantai de hârtie ja- pozează“.

Și cu o explozie de râs batjocoritor se îndreptă spre ușă: „Salutare!“ pe făcu ea cu mâna... „și... poftă bună!“ mai strigă din sală păpușa sulemenită.

Jobic rămăsese în prag privind cu amărăciune în urma ei.

— „Văzuși? zise el întorcându-se spre mine cu un aer desamăgii.

— „Ar fi fost păcat să nu răd“ izbucni nemai putându-mi stăpâni râsul.

Jobic mă privi un moment uluit, dar curând figura lui începu să se desime- dă și se porni și el pe un râs sănătos.

— „Văzuși măi afurisită femeie! Ia te uita cum mi-a aruncat buchetul. Ce sălbatică domnuie!“.

Și aducând binisor florile, cu gestul mângăietoare le așeză într'un vas la mijlocul unei mesicioare încărcată cu resturi de vopsele, pensule rupte și m- curi de țigări.

— „Sărăcuțele de voi!“ le alintă aspirându-le parfumul. — „Dă-o dracu de maimuță! — Asta nu e mea!“.



(Începutul unui roman în lucru cu același titlu).

viata minunată a lui anton pann-roman de sergiu dan și romulus diazu

17)

XXVIII

Durerile morale prin care Anton a trecut după moartea lui Tudor Vladimirescu nu pot fi închipuite. Măhnirea lui s'a stins încet, ca la toți oamenii buni, dar, un timp, dascălul s'a învinovățit de pieirea eroului gorjean numai pentru că într-o seară de sfat, când Tudor a mărturisit că vrea să se ducă la conferința dela Laibach cu durerile românești pe hârtie, Anton l'a oprit și l'a potolit, arătându-i primejdiile.

Pentru cei ce văd însă revoluția lui Tudor în perspectivele reușitei ei, îndrăzneala subprefectului dela Cloșani apare bine inspirată.

Lumea bâzâc de patimi. Zăbranicul cernit al morții lui s'a ridicat curând de pe inimile toate. Popoarele tinere, ca și copiii, nu țin mult la amintiri. Apoi aflându-se în țară de unele încercături ale eroului cu femeile, cei ce aveau mustri pentru el s'au resemnat întocmai ca acele mame cari umblând prin sertarele unui iubit fiu răpus, găsesc între altele un medicament rușinos de care nu știau că s'ar fi folosit.

Anton Pann, se găsea bătrân la treizeci și cinci de ani și nemulțumit de viața scursă până atunci. Își repeta într-una că oricât de frumoasă ar fi meseria de-a cânta în strană în loc de-ați mânji mâinile în meșteșuguri de rând, e prea puțin pentru a rămâne semn pe unde ai trecut. O mâncăcime la început dulce, ajunsă, acum supărătoare, rodea la el inec jumătate ispită, jumătate renunțare: gloria. Se simțea dascălul neînsemnat al bisericii Sf. Nicolai din

Scheiu chemat și împins năpraznic din urmă către o faptă ce trebuia să-i ceară munca și patima vieții întregi.

Pentru Ana mai păstra o recunoștință suavă, înflorită în reculegera celor dintâi clipe ce-au trecut după ce flăcările nesocotite se retraseră. Ardea acum o lumină netedă, măsurată și liniștită, cum rămâne un buștean singur în brațele focului când cadrul incendiat și-a stins flăcările întinse. „Sunt un bătrân de aproape patruzeci de ani și îmi îngădui să cotropesc viața unei fete de optsprezece. E destul de rău pentru stărvul meu ce dă să se îngrașe. Huc, stărvule!” Se chinuia într'adins cu amenințarea acestei bătrâneți, pentru a se putea hotări la toate câte gândise, din care nu făcuse încă aproape nimic. Lucea acum. La făpturile bătuite de simțuri tari, mai tari decât gândurile lor — munca e ca și iubirea o deslănțuire neîntreruptă, înfrigurată, dar oprită deodată.

Nu se culca decât în zori, după ce și rânduia hârtiile risipite prin odaie, hotărându-se să nu lase nimic neisprăvit. Chiar în Brașov dă la iveală o compoziție prelucrată a unei încercări mai vechi, aproape copilărești: „Doamne miluește” cântat pe vremuri în rusește cu soprani armoniei eclesiastice din Chișinău. Cecacul frământa acum și n'avea să fie sfârșit decât peste un an. La 1850, — „Versurile muzicești ce se cântă la nașterea Mântuitorului nostru Is. Hs.”, se lămură în capul lui liberat de celelalte griji și melodia se alătura fircesc cuvintelor — în veghea târzie a frunții, între bucoavne hârtii și cerneleuri.

Stăruința asta ce-ar fi isbutit să'l mul-

țumească în cele din urmă, nu țină însă prea mult. Theodor, fratele domnului Anton Pann, cel mai atrăgător cap din corul bisericii, se simțea rău.

Ana rodise cu păcatul cel lumesc. Era nevoie de sfatul doctorilor neintârziat și din asta se putea arăta pierzarea. Nici vreme lungă de gândit nu putea trece Doctorul sas, zâmbi atent și binevoitor examinând această „fräullein” mai mult înfricoșată de noua ei schimbare de căl de boala, destul de îngrijorătoare, a fetelor ce se simt înfăiaș dată femei.

Din ziua în care doctorul cunoscut taina frumosului Teodor, Anton avu mari neliniști. Nu-și mai lăsa nici o clipă țărâșă în singurătate. Pare-se că întâia dată își dădea seama că are acasă o nevastă ce trebuie păzită.

Și Duminica se apropia. În strană se cerea glasul subțire al Anei, bine prețuit de credincioșii bisericii din Scheiu, încă dela întâia ei cântare. Pe de altă parte, adevărat este că toți fricoșii sunt firi imaginative: Anton era spaimântat numai gândind că doctorul n'a păstrat această mică taină de pe urma căreia putea și dascălul, alături de Teodor, să bea dimineața un pahar cu lapte, firește al lui numai pe jumătate umplut și fără smântână, dar cu inimă bucurată și cu o curată prefăcătorie arătând că e sătul și de atât.

I se părea că tot Brașovul șoptește: „băiatul din strană e muera dascălului”. Deaceia înainte de a se scurge vata toată a anului 1828, Anton care pribegise încă de mic copil, luă, cu iubita lui, celea munților, într'un revărsat de zori, zicând că „un ceas al dimineții plătește cât trei după prânz”. Ducea în spinare o legătură plină de haine și hârtii scrise de el, printre cari acele „Poessie de osebite sau cântece de lume” cari la 1831 aveau să apară însoțite de o precuvântare modestă: „de multă vreme vându-le manuscrise, unele adunate de la alții, altele chiar de mine compuse”.

— „Să te blesteme cineva să umbli cu banul din mână 'n mână”, spunea el amărăciune adunând pentru Ana un pumn de smeură. Toate mi-au stat în potrivă. Sunt vinovat că am poftit bunătățile pământului. Sunt vinovat că în le să-mi trec viața sărind garduri, am dat o fată pe gustul meu și am fugit în lume s'o pot iubi... Sunt vinovat că sunt dreg și-mi răd de nevoile lumii, vinovat în loc să mă fac zaraf, cânt în Casa Domnului și dreg cântecile stricate”.

Și-și amintea vorba colonelului rău auzită în copilărie: „Da, e bine să fii cârturar”.

— Cât am îmbătrânit!... Ei, copil, vezi că e pricina, că nu știi pe unde udă găina!... Nu te pricepi să împarți pai la doi boi!” Dar se liniști gândind: „Totdeauna desfătarea are soră întru

să fie fericit apoi o viață 'ntreagă. (Trage încăodată de ghimpe. Leul muște și scrâșnește din măsele cu un șgomot grozav). O el nu trebuie să sperie pe doctorul lui bun și milos, pe doica lui drăgăstoasă. Asta n'a durut deloc, nici un pic. Hai acum încă odată! Știi, ca să arătam cum poate să îndure chinurile un leu mare și viteaz; nu ca ereștinii ăștia mai slabi ca un copil de țită. Opsaa!... (Ghimpele iese afară. Leul urle și își scutură laba sălbatec). Așaa! (Ținând în sus ghimpele). A eșii! Acum leul să facă bine să-și lingă laba ca să gonească umflătura asta uricioasă. Stii, așa! (Își lingă propria mână. Leul dă din cap în semn de înțelegere și își lingă laba de zor). Deșteptul meu leuraș-strengăraș! Cum pricepe el de bine pe prietenul lui vechi și scump pe Andy Nandy. (Leul îi lingă fața). Da, dă o pupică lui Andy Nandy! (Leul dând puțernic cu coada, se ridică pe picioarele dinapoi și îmbrățișează pe Androcle

care se schimonosește și strigă). Fă ghiare de catifea, bagă-le 'n teacă! (Leul își vâră ghiarele în teacă). Așaa bun! (Imbrățișează pe leu care în cele din urmă își ia vârful coadei într-o labă, strânge bine de mijloc cu ea pe Androcle odihnindu-o de coapsa-i. Androcle ia cealaltă labă în mână. Își întinde brațul și amândoi dansează transportați, jur împrejur și dispar în sfârșit în desis).

MEGERA (care și-a venit în fire în timpul valsului): O, lașule! n'ai dansat cu mine de ani de zile și-acum îți iei tălpășița, dansând cu nămăla asta de brută și de fiară pe care n-o cunoști mai mult de zece minute și care abia așteaptă să-ți mănânce nevasta. Lașule, lașule, lașule! (Se repede după ei în desis).

Din englezește, de

DRAGOȘ PROTOPODESCU

CRITICA LITERARA

CRITICA SI POEZIA

Nu se contestă nimănui dreptul de apreciere critică a operei poetice. Această apreciere, când porcede dintr'un spirit profund înțelegător al sentimentului estetic, poate fi un stimulent pentru artist și un real ajutor adus cititorului. Căruia îi trebuiesc înlesnite posibilitățile unei cât mai largi rațiuni de estimare a operei pusă în chestie. Excesul însă pe care îl practică la noi o anumită critică, pretinsă autorizată, prin felul ei snobist de a analiza, clasifica și construi teorii erudite, produce un rezultat nebănuit de dezastruos.

Este adevărat că finele artistic spre care tind poezia este de a crea emoțiuni estetice, de a mulțumi sentimentul de frumos ce ne e înăscut și pe care l'am mărit prin educație. dar nu e mai puțin exact că și discuțiunile ce provoacă meșteșugul liriceii trebuiesc să se bucure de un important credit în artă, cu condițiunea însă de a nu transforma aceste discuțiuni în finalitatea artei. Acest banal adevăr mi s'a înfățișat întotdeauna de târia unei axiome. În ultimii ani însă criteriile acestei legi de artă au deviat în loc ca acea creare de emoțiuni estetice să rămână singurul și neclintitul mobil al poeticeii, valul de analiză critică, umflat și metamorfozat în știință, a bătut atât de furios. în căl aproape a surpat cu totul temelia adevărului de bază enunțat mai sus. strămutând punctul final al artei poetice către cerebralitate. Deci nu pentru sentimentul de frumos, ci numai pentru intelect se pretinde astăzi poetului să-și cîdească opera lirică.

Știința critică dominează și guvernează. Această deplasare a liriceii moderne nu se poate tănui. Ea s'a stabilit în dogmă. Prin aceasta însă poezia nu a progresat, ci suferind influența noilor direcții, se simte atrasă spre o rapidă descensiune. bine înțeles privind problema din punctul fix al principiului că literatură poetică trebuie să aspire spre frumos, iar nu spre adevăr, spre inimă și subconștient dar nu spre creier și rațiune. spre ceea ce e adânc omenesc, iar nu spre ceea ce e precizie și matematică.

Și tocmai aici e nodul gordian al artei. Aceasta e chestiunea cea grea, pe care înțeleptul fără colaborarea sentimentului înăscut de frumos nu o poate deslega, cuprinde și defini. Noțiunea de frumos nu se poate circumscrie în cuvinte. Ea e fără limite, ca și muzica, întrucât descinde din izvoarele adânci ale sufletului, iar nu din calcule și înaltă chimie critică. Noua estetică guvernată de știința critică nu se poate suprapune artei frumosului guvernată de talent și de aceea critica se depărtează în cele mai multe cazuri de realele valori, și de aceea poezii de rasă nu se pot împăca cu predicatoriile estetice moderne împregnate de spirit deosebit și de cultură rece, chiar când aceștia din urmă, din convingere sau din snobism, le recunosc talentul.

Frecăturile și animozitățile frecvente dintre poeți și critici clocotesc ascuns și adesea explodează în presa literară în mod violent. Ele nu sunt de cât o con-

secință a acestor necorespondențe ce există între cei ce poartă în ei simțul transcendent al frumosului și între cei ce prin analiză, chirurgie și sistematizare savantă pun în ecuație estetica pentru a se extazia în urmă de frumosul pe care cred că l'au găsit.

Atitudinea prețioasă ce criticii o iau față de artă, alungă și intristază pe tinerii poeți, desorientază pe citători și deschide împrejurul tuturor spiritelor mai puțin obișnuite cu speculațiile critice prăpastia și vidul.

Nu voesc să generalizez cazul, dar orice cititor va recunoaște sincer că după ce a urmărit pe autorul criticeii în chestiune în toate peregrinările lui prin vastele domenii ale esteticeii căutând în mod organic să cerceteze și să interpreteze structura și esența poeziei sau ideologia lirică, clasificând, vânturând și răsturnând valorile și curente, sfârșește — în loc de a se fi luminat — prin a se rătăci, sau prin a cunoaște atâtea drumuri, că nu mai știe încotro să a-

puce, orbăcând și învârtindu-se în haos.

Efectul acestei stări de spirit create de prețioasa și aroganța critică este distrugător de artă. Tânărul scriitor, care ține în seamă și ia în serios toate teoriile pe care maestrul critic le debitează dela înălțimea apostolatului său, își falsifică sentimentul estetic, își pervertește arta și își năucește sufletul. Produsul inspirației lui devine hibrid, neamnat, ascalt. Numai lumina interioară a sufletului său îi poate netezi poeziei drumul liriceii, numai prin el însuși va vorbi adevărul. Influența puterei sufletești a altuia va suna întotdeauna striccat prin organul lui. Aici rezidă cel mai strict adevăr, pe care oricine poate să-l verifice. Nu numesc pe nimeni, nu vreau să lovesc în nimeni, știu numai să arăt tabloul real a literaturilor, pentru a demasca anumite atitudini. E o chemare limidă la realitate. E o izbucnire căreia îi dau drumul într'o speranță optimistă, cu riscul de a rămâne izolat.

EUGENIU ȘTEFANESCU-EST

IN RĂSPĂR...

UN REFORMATOR...

al definițiilor literare paratane fi venit din pământul decurând alipit al dulcei Bucovine: este d. Victor Morariu care, prin diferite publicațiuni regionale, se ridică împotriva manualelor de limba română (cl. IV—VI-a) de d. M. Dragomirescu și Gh. Adamescu. Departe de noi gândul de a ne improviza în apărători ai acestor sau altor manuale: autorii lor, publiciști în deobște cunoscuți, o vor putea face, dacă vor crede necesar.

Imi voi permite, totuși, două afirmațiuni:

a) prima: nu acestea sunt cele mai proaste manuale de limba română, fie chiar numai de clasele IV—VI-a;

b) a doua: definițiunile prin ajutorul cărora d. Victor Morariu se arată nemulțumit, sunt — cel puțin — mai proaste decât ale manualelor incriminate.

Și iată de ce:

1. Când zici „poezie lirică e aceea care exprimă sentimente” chiar cu adaosul rău stilizat „fie ale poetului sau ale altor însuși”, dovedești definitiv două mari lipsuri:

a) că nu știi: cum se definește o noțiune?

b) că n'ai idee nici de poezie, nici de teoria elementară a acesteia.

Și fiindcă lucrurile stau așa — me vom da, la rândul-me, puțină osteneală spre a le restabili.

Definițiunea de mai sus nu-i bună pentrucă (Logica de Valeriu): nu este „arățarea completă și prescurtată a conținutului unei noțiuni prin genul prozim și diferența specifică.”

De-aci un adevărat haos: dacă „poezia lirică exprimă sentimente”, cum se pot defini celelalte genuri poetice? Ce

exprimă poezia epică, dar cea dramatică — pentru a ne opri numai la cele trei fundamentale? Și mai departe: ce exprimă poezia în genere? Și iarăși: care este definițiunea artei? Aceasta nu exprimă nimic?

Iată de ce credem că intervențiunea d-lui Victor Morariu e nelalocul ei.

În calitate de simplu cetățean, în calitate de intelectual chiar cu preocupări vagi didactice — ai dreptul să fii nemulțumit.

Ceva mai mult: ai chiar dreptul de a voi să îndrepti un rău. Dar, pentru a proceda în fapt, mai trebuie ceva: pricepere logică și cunoștințe precise. Și nu mi se va spune că a defini poezia lirică așa cum se vede mai sus, dovedește tocmai posedarea acestor calități.

De fapt — fără o prea mare sforțare intelectuală — poezia lirică este poezia sentimentelor personale — și atât!

Mi se va obiecta: ce-i cu „la oglindă”? E o poezie lirică? Fără îndoială! Exprimă ea oare sentimentele poetului? D. V. M. zice că nu — tocmai pentrucă nu înțelege poezia. În realitate, acă, Coșbuc își exprimă admirațiunea sa liniștită pentru naivitatea fetei dela țară. Un adios s'ar putea totuși face: el ne va duce la diviziunea genului liric în care găsim sentimente personale exprimate:

- a) direct (odă ușoară);
- b) prin descriere (pastel); și
- c) prin naratiune (idilă, baladă).

PAUL I. PAPADOPOLO

note

A apărut:

POEME IN PROZA de Oscar Wilde traduse de Al. T. Stamatiad. Edit. Cultura Românească, Lei 25.

in strainatate

STENDHAL „NEGUSTOR DE FIER” SAU MEMORIILE UNUI TURIST

ANDRE BILLY

De douăzeci de ani incoace s'a tot re-
tipărit Stendhal dar „Memoriile unui
turist” au fost lăsate la o parte.

Ele trec drept lucruri anoste și copieri
în mare parte în Mèrimée și în Aubin-
Louis Millin. Cu toate acestea, domnul
Yves Gandon ne dă azi o ediție ale că-
rei beylisme îi vor fi plăcute. Ea alcă-
tuiește două volume pe hârtie bună cu
medalionul lui David și vâderea muzeu-
lui din Grenoble în frunte.

Mai mult, s'a cerut litografiă, pentru
exemplarele de lux, lui Jean Puy, Jac-
ques Laplace, Albert André, Paul Sig-
nac, Lucien Mainssieux și lui Marquet.
Această frumoasă ediție face parte din
Bibliothèque des Lettrés unde figu-
rează încă, **Contes drôlatiques, Liaisons
dangereuses și Confessions** lui Rous-
seau, Balzac, Laclos, Rousseau, Sten-
dhal: o excelentă companie.

În luna Mai 1836, contele Molé recă-
pătându-și puterile, Stendhal care, cu
toată vechia sa pasiune pentru Italia, în-
cepe să găsească monotonă reședința
dela Civita-Vecchia, făcând să fie trimis în
concediu și vine la Paris. Rămase aici
trei ani.

„Parisul, scria el în 1837, contelui
Cini este o reședință divină. Nimic nu
poate egala în măreție un hal la Tuil-
eries. Insiruirea saloanelor luminate
este înșelătoare cât de gase ori fatada pala-
tului Chigi dinspre est. Cât despre co-
șul traifului o cameră superbă cu două
cabinete într'un cartier la modă, 65
franci; cheltueala cu instrument, ghete, etc.
12 franci; prânzul 5 franci; deșeurul 2
franci. Amorulile mele seamănă mult cu
aceea a Madam Martini care era la Ro-
ma acum doi ani și mă costă 120 franci
pe lună. Este adevărat că nu pretind o
fideliție miraculoasă”. 120 franci pe
lună nu era prea mult. Încă trebuia să
mai câștige. Consulul nostru în demis-
sionă nu dispunea de cât de treisprezece
franci pe zi și copia nu era sub Ludovic
Filip mai bine plătită decât sub Cea de-a
Treia. În camera sa dela hotelul Favart
Stendhal se puse să mășgălească hârtie,
multă hârtie.

Cinci, șase ore în șir, el dicta nebu-
nește.

Când venia noaptea, își trăgea hainele
și pleca cu cei cincizeci de ani trecuți
ai săi să facă furori în saloane, restau-
rante, teatre, haluri. A doua zi recitau
cecece dictase în ajun, se corija, dicta
din nou și din nou, seara venea, își lua
hainele...

Căile ferate începuseră a funcționa și
turismul se populariza. El propusese u-
nui editor, un oarecare Ambroise Du-
pont, care ședea la nr. 7 rue Vivienne și
care se proclama triumfal „editorul
Memoriilor diavolului, de Frédéric
Soulié” — era moda memoriilor, de a-
scri un ghid de voiajor în Franța care
să aibă ca titlu **Memoriile unui turist**.
Omul primii. Fu semnat un contract care
asigura autorului o sumă de 1.560
franci. Tocmai cu cecece ar sustine în-

treținerea falsei Madam Martini în tim-
pul unui an. Haide! Stendhal se înar-
mă cu documentele necesare și din ca-
mera sa dela hotelul Favart, se lansează
într'un voiaj prin Franța. În cutare
zi el este la Sceaux, a doua zi la Fontai-
nebleau, la Montargis, la Nevers. În zo-
rii zilei ce urmează el se transportă la
Moulins, în chiar seara aceleaze zile la
Mangres. Este semnalat simulan la
Lyon, la Vieune și în Avignon. Se urcă
la Nord, spre Bourges, spre Tours, spre
Bretania. De-abia a părăsit Granville și
întâlnește la Tarascott. Abia a părăsit Ta-
rasconul și a și sosit la Bordeaux. Cu ce
se ocupă el călătoririi? Vinde fier. Pre-
tinsul său turist este comis-voiajor în
fier. Din cauza drumului de fier, fără
îndoială.

Dup editorul nostru văzând această
grămadă de copii tipă și impuse supri-
mări. **Memoriile unui turist** fură publi-
cate în 1838 sub forma a două volume
în 8 de 432 și 356 de pagini. La pagina
312 a tomului al II-lea se găsește o har-
tă indicând marșul lui Napoleon I dela
Pierre-Chatel la Vizille. A fost o nebu-
nie. Autorul găsisse mijlocul de-ași da la
spate toată Franța. De îndată ce sunt
în acest oraș am o poștă să case și cele
mai frumoase lucruri nu-mi fac nici-o
impresie” — zice el despre Lyon și tot
așa despre rest. Și toate aceste paradoxe
toate aceste impertinente gratuite, toate
aceste digresiuni politice, și-aveau locul,

vă întreb, într'un ghid care se da drept
practic și serios?

Un singur articol favorabil, acela al
lui Francis Wey în le **Temps**. Romain
Colomb el însuși, ce zic? Adolphe Pau-
pe chiar trebui la urmă să se arate se-
ver cu **Memoriile unui turist**. Fu mult
mai rău când în 1920 d-nii Ferdinand
Gohin și Maurice Barber semnalară
„plagiatoarele” de care cartea furnica. Se
credea mai ales de atunci regulat defi-
nitiv cazul **Memoriilor unui turist**.

Ei bine, deloc, ediția pe care no-o dă
d. Yves Gandon în **Bibliothèque des
Lettrés** readuce afacerca în chestie. S'ar
preca putea de astădată ca lucrarea atât
de mult criticată să aibă câștig de cauză.
Voit impresia mea personală? Când e
vorbă de Stendhal nu se poate produce
o judecată rațională. Aci îl iubesti sau
nu-l iubesti, aci ești nebun sau te face
să ridici din umeri. Bineînțeles sunt din
aceia cari îl socotesc nebun în această
chestie și mă adresez aci celor ce simt
la fel cu mine. Impresia mea personală
este că există din acest volum 200 pagini
prin care s'ar putea trece bine și de vre-
me ce sunt nu văd mijlocul de a-le dis-
trage, nu văd mijlocul de a nu le citi
chiar cu toate că bătrânul Stendhal dor-
mitează adesea și vă spun că numele de
Millin are bună șansă de a fi pus la con-
tribuție în această manieră desintere-
sată de un îndrăsneț de atâta spirit.

Trad. picie

ANDRÉ SALMON

È interesant de observat că la noi din
literatura franceză nu este cunoscut (de
altfel aproximativ) decât cecece are o
vârsta mai mare de douăzeci de ani. Este
un majorat injust și ale cărui rațiuni
probabile sunt puțin măgulitoare pentru
spiritele noastre cultivate.

Fînd din acei cari am evadat de mult
din această atitudine de lenes orienta-
lism, emancipăm astăzi pe André Salmon,
un necunoscut încă pe meleagurile noas-
tre, dar poet și scriitor de frunte al lite-
raturii franceze contemporane.

Născut la 4 Octombrie 1881 în Paris,
este de tânăr în contact cu viața inten-
să a marelui Capitale, a cărei atmosferă
plină de vitalitatea brutală a halelor dar
și de rafinamentul saloanelor celebre, îl
pătrunde până cele mai ascunse fibre.

Debutează în La Plume și dă versuri
la Festin d'Esop, prima revistă a lui
Apollinaire, scriitorul de care nu va pu-
tea fi despărțită nici odată opera lui Sal-
mon.

În 1905 publică Poèmes, poezia în care
se resimte influența lirismului simplu dar
puternic al lui Villon. Continuă cu poezii

(Prikaz, Peindre). Acum poetul e un
maestru. Poezia sa este un concert armo-
nios de murmure, de suspine, de ecouri
îndepărtate de vorbe crude și romanțe
copilărești.

Salmon este mai puțin un critic în
sensul curent al noțiunii. Este un martor
de treabă care scrie nu pentru a judeca
ci spre a-și usura sufletul cu o mărturi-
sire spusă cu discreție aristocrată.

Ziarist și cronicar, dotat cu o sensibi-
litate rară își controlează în fiecare zi
imaginele la reactivul puternic al reali-
tăților. Împreună cu Apollinaire e re-
sponsabil de Picasso, Derain, Braque,
Vlaminck, mare admirator al lui Laforque.
Cu fermecătorul Max Jacob dă o nouă
expresie poeziei franceze.

Dintre romane citez: Le manuscrit
trouvé dans un chapeau — operă licări-
toare de fantezie, împletind lirismul lui
mișcător și simplu cu o ironie rece în
care pare întipărit ceva din masca tra-
gică a unui clown inteligent.

DINU GR. MARINESCU

AȘA ȘI-AȘA...

..coincidență

Prof. Babeș istorisea uneori convorbirile sale cu Regele Carol și prințul Ferdinand. Era întotdeauna foarte uimit, cât de bine cunoștea regele Carol pe savanții germani și în special, cu câte amănunte îi povestea faimoasa discuție ce avusese Babeș cu celebrul Pettenkofer. Prințul Ferdinand se interesa mai mult de chestiunile științifice studiate de Babeș, care spunea: „E extraordinar cât de mult îl preocupă pe Ferdinand, problema cancerului!”

Pe atunci nici unul, nici altul nu știau că această boală va ucide pe Marele nostru Rege.



Victor Babeș la 70 ani

..conu Mitiță și Babeș

Mitiță Sturdza, fostul prim-ministru, călătorind prin 1892, în străinătate, se găsea la un prânz cu oameni politici italieni.

„Numele meu a sunat ca orice alt nume străin necunoscut, la urechile comesenilor. Dar când au auzit că sunt din România, am fost apostrofat scurt și cuprinzător:

— „Ah! sunteți din București! Il cunoașteți pe profesorul Babeș, unul din marile renume ale științei moderne?”

„Și, — termină conu Mitiță, scriind lui Babeș, — poți să-ți închipui cât am fost de vesel și de mândru, să asigur că cunosc bine și de aproape pe acel Babeș, al cărui nume strălucește ca o stea binecuvântată de toți, pe firmamentul științei”.

dr. V. Tr.

PAMÂNTUL ȘI FLORILE

FABULA

Odată era într-o primăvară mi pare
Cu dulci zefiruri și mângăeri de soare —
Într-o grădină, —

De flori plină,

Prin care rălăceam ades,

Sa întâmplat ea în ziua aceea să aibă
[florile congres,

Din patru colțuri ale lumii veniseră
[purtând cuvântul,

Cauzi insultă, să se creadă că ele is
[rudă cu pământul!

Iși agitan istericoase petalele tremurătoare
Și tot nectarul în venii schimbăse fiecare
[floare,

— „Rusine fie-ți”, strigă macul ce se
[muşese de mânie

Privind cu mult dispreț făcuta și-atât
[de umilita glie,

— „Cum sgrîbfuroaică ticalosă,

Crezut-ai că vom dura casa? —

Nu vezi ce albe suntem noi,

Când tu ești tîm și noroi”??...

Strigară neînădu-și șirul

Panseama și cu frandafirul

— „De-ai ști tu ce urată esti în a ta
[stupidă nemîșcare..

Pe când pe noi ne ureă în sus, sărutul
[razelor de soare!

Ornăm palate și balcoane,

Ne poartă fetele în saloane,

Prea sus plutim și prea frumos,

Tu prea murdară și prea jos”...

Strigară căutând belea

Garoafa, crinul și-o lălea, —

Și două ceasuri la tribună

S'au perindat pe rând să spună,

Că ele prea nobile sunt

Ca să se atingă de pământ, —

La urmă — foarte grav — bujorul, care
[era și președinte

Se adresează tuturor: „Voi surioare
[luați aminte,

Ne despăjm în corp aparte al florilor
[mirositoare

Căci altfel de rușine în lume nu va mai
[uaște nici o floare”.

Umil, pământul le ascultă

Cum rând pe rând ele îl insultă.

Apoi sfios, în curat gând,

Le spune tuturor blând:

„Eu nicio!ată nicăerea, n'am spus ce
[toate mi-ați strigat

Și totdeauna, fără ciudă, tot ce-am avut
[mai bun v'am dat,

O florilor, știu, toată vina

E că v'am hrănit din tîna

Pe care azi o găsiți slută

Intunecoasă și urată, —

Dar puteți voi să-mi spuneți oare

Dacă în balcoane e vre-o floare

Ce nu tânjește și nu moare

De nu-i sunt și eu la picioare?

Că v'am dat viață, v'am crescut,

V'am alintat și v'am fost scut

Când altfel voi n'ați exista

Aceasta-i răsplătirea mea?”.

Căți umiliți în astă lume cu-a lor sudoare
[pe-alți jin,

Și aceștia îi răsplătesc în urmă doar eu
[insulte și venin,

IOAN F. BOȘOTEANU

LIBRU MIRON

BANAL

Un comisar, un procuror,
Vre-o trei agenți de siguranță,

„Salvarea”... pentru circumstanță

Și un legist începător,

Discută gravi, cu importanță,

In gară la Obor,

Toț „personalul” a rămas

Șintreaga uliță vecină,

Se uită lung și se închină,

Unindu-se într'un singur glas...

Ancheta, a început de-un ceas

Și nu se mai termină.

Un ipistat, un tip banal,

Cu fața ca de mort, lividă, —

— Uscat de griji și de obidă, —

Solemn, aproape marțial,

Dresează un proces-verbal,

Pe-o masă invalidă.

Frumos ca un Adonis blond,

Legistul, cu țigara'n gură,

Se îndreaptă lento spre trăsura...

Căci ce sta întâmpla în fond?

„S'a sinucis un vagabond”,

Păcat de alergătură!!

literara

O seama de cuvinte

Courteline povestea că pe timpul când era încă adolescent întâlni pe Verlaine, într-o seară, și că mândru de a fi văzut în tovărășia poetului, îl duse la „Francise F”. Absințurile se succedară în așa măsură că la sfârșitul petrecerii Verlaine era într-o stare jalnică.

Courteline strigă un birjar.

— Unde trebuie să vă duc ?

— Am uitat numele străzii mele...

Birjarul după o lungă discuție îl face pe poet să creadă că locuia, în „partea dinspre gara Lyon-ului”. Se găsisse strada. Mai rămânea să se știe numărul.

— I-am uitat, murmura Verlaine.

— O fi numărul 1, 2, 3, 4... întreba Courteline în noapte.

— Nu.

Ei se înțeleseseră în sfârșit — nu fără a diviza un lung șir de numere, căci, spunea Courteline (nu fără a pufni de râs) „el locuia la Nr. 58”.

Un tânăr domn mergea într-o zi să înapoieze o vizită către Charles Maurras în culcușul său de viezure din **Chemin du Paradis**. El se găsi la un moment dat alături de un frizer de față care îi vorbea de directorul ziarului regalist :

— E sălbatic zise Figaro-ul provincial, știți, e sălbatic. E surd, în așa măsură că atunci când e salutat nu răspunde... după acestea adăogă la o vreme :

Ceeace nu-l împiedică să fie bine crescut.

Iată o anecdotă în marginea numeroaselor studii ce vor fi publicate asupra lui Van Gogh.

Emil Schuppeneker povestește că un amator îndrăzneț intrând în maghernița lui tata Tanguy ceru prețul unei opere a „Sărmanului Vicent” — o sperbă naturală moartă.

— Patruzeci și doi de franci, zise tata Tanguy, după ce consultă un registru.

— Pentru ce patruzeci și doi de franci, zise amatorul.

— Pentru că, domnule, acest „sărman Vicent” îmi datorea exact această sumă când a murit. D-voastră luați pânza. Eu sunt plătit.

Într'un salon, într-o altă zi, un domn a cărei barbă amintea pe acelea ale zeilor asirieni, conversa cu stăpâna casei. Se auzi :

— Pe zi ce trece sunteți puțin mai tânără.

— Ungușitorule, zise femeia.

— Așa dar, să mai adăogăm la celelalte încă două zile, murmură râzând misticosul Tristan Bernard.

bazar

O TEORIE NOUA

Există în Anglia o teorie nouă care consistă în a învăța pe copii alfabetul pe claviatura mașinii de scris. Nici cărți, nici tăblițe sau condee. Copilul nu după mult timp va cunoaște minusculele, majusculele și cifrele și de îndată ce el știe să citească, el știe mecanic și să scrie.

Nare decât să apese pe clapă.

Dacă această teorie este pusă serios în practică se sfârșește cu scrierea manuscrisă, dar experții zic că aceasta n'are multă importanță căci se observă că se scrie din ce în ce mai rău.

Caligrafia, și așa, a încetat de a exista de mult timp.

LINIȘTEA PARINȚILOR

Multe inovații ne vin din America — „Odaia de țipăt” are șansa de a prinde și în Europa.

Trebuie să știm mai întâi de ce e vorba.—Se știe cât de mult sunt americanii pasionați după **Cinema**.

Mijlocul pentru o femeie de a urma un film în toată liniștea când are responsabilitatea micușului care riscă la orice moment de a scoate țipete? Pentru ea aceasta să aibă posibilitatea de a-și întări plămânii și mama de a ajunge fără piedici la scena ferietă a unui film pasionant, s'au creiat peste-ocean gardieni copilor. Până aci nimic, decât destul de natural.

Dar pentru ca inima de mamă să nu risce a fi mișcată la huezul țipetului bine cunoscut, s'a tapetat această „odăie de țipăt” cu plută care face să nu se audă de loc suntele dinăuntru.

Unii amatori au emis chiar părerea ca spectatorii (tot la cinema) cari au nefericita man'e de a celi subtilurile cu voce tare să fie închiși tot în astfel de celule impermeabile sunetelor.



caricatura zilei

DISTRAT



— Dă-mi un bilet de-a dona.
— Unde mergeți?
— La nevastă-mea.

GELOZIE



Ai o amantă! E adoua oară de când te speli pe picioare luna aceasta...

MOȘTENIRE



— A lăsat tot cea avut orfelinatului.
— Frumos gest... Și cât a lăsat?
— Cinci copii. (Caricaturi de I. Sava)

Carti redate în extrase

VIATA AVENTUROASA A LUI JEAN-ARTHUR RIMBAUD

Jean-Marie Carré

Cea mai aventuroasă viață de vagabond genial. Acest „l'enfant prodigue“ care a vagabondat în lumea întreagă, prietenul lui Verlaine, pe care l'a despărțit de soția lui ca mai târziu să-l abandoneze de atâtea ori, numai pentru a-și recăștiga libertatea, acest mare scriitor și poet al Franței, vagabond genial înzestrat cu o voință rară, cutreeră pe jos toată Europa, Orientul, Coloniile, Asia mică, etc., căci demonul pribegiei îl urmărește toată viața, ca și credinciosul său prieten, poetul Verlaine, care nu putea să trăiască fără el.

Mirajul orientului îl stăpâni și îl atrase în deosebi.

Mai târziu, beția, și viața destrăbălată îl desgustă de literatură și muza îl părăsi. Deși a fost toată viața un revoltat și un ateu încarnat, totuși pe patul de moarte, la Charleville, fu convins și convertit la credință.

Muri la 37 de ani, dictând scrisori de afaceri și visând, obsedat de mirajul orientului....

COPIUL-MINUNE

Jean-Arthur Rimbaud se naște în 1854 la Charleville, în Ardeni.

Orașul așezat pe malul fluviului Meusa era o „vecinică invitație la călătorii“ și Rimbaud nu reține de la orașul său natal de cât: cântecul fluviului, chemarea apei care curge spre necunoscut.

Ca și Verlaine este fiu de ofițer.

De la tatăl său moștenește: fruntea mare și bombată, ochii vioi și albaștri, părul castaniu deschis, nasul mic, gura senzuală. De la el moștenește încă instabilitatea maladivă, un umor capricios și violent și gustul călătoriilor.

De la mama sa, talia înaltă, mâinile lungi și noduroase, vocea mușcatoare și mai ales un orgoliu neinduplecat, o încăpățănare sălbatecă și o voință de fier. Ea mai era bogată și autoritară, nu avea nimic sentimental în ea, și nu suferea nici odată. Ea exercita asupra copilului, o tiranie absurdă și lângă ea învăță Rimbaud ucenicia revoltei. Înainte de a fi contra religiei, societății și literaturii, el se răsucă contra familiei sale.

La nașterea sa, medicul-mamoș, constată că avea ochii mari deschiși. Lăsat un moment singur, se dădu jos de pe pernă; se târi până la ușa apartamentului care da la scară, ca și cum ar fi voit să fugă. De altfel precocitatea sa era surprinzătoare.

La vârsta de opt ani fu dat la școală pentru a învăța latina. El este orgolios și aceasta explică râvna sa, primele sale eforturi, succesele sale școlare. La zece ani intră în colegiul din Charleville.

Colegiul este lângă Meusa — aci copilul se izolează adesea. Aci se trezește poetul. Dragostea sa pentru singurătate și reverie, contemplațiunile sale, un scade aplicatiunea sa în clasă. Din contră e tot atât de sărguitor. Uimește pe profesorii săi. Și ajunge șeful clasei. Acestea îl face să uite umilințele de „acasă“.

Strălucea la examene, la instrucția religioasă; la 12 ani avea o credință înflăcărată; era de o devoțiune exaltată

până la sacrificiu. Dar această credință nu dură mult. Mama sa îl surprinse citind o carte foarte puțin ortodoxă.

Ștăngăria sa făcu pe profesorul său să spună despre el: „intelligent cât vrei, dar va sfârși rău“.

Versifica cu ușurință. Se povestește cu ce uimitoare ușurință dobândi la vârsta de 15 ani primul premiu la un concurs academic pentru versurile latine.

Scrise, în acest timp, și primele versuri în limba franceză.

CADOURI ORFELINELOR

Era un adolescent avid, muncitor și încăpățânat, de un caracter dificil însă cu dispozițiuni studioase; era onorau și neliniștea colegiului din Charleville.

La colegiu veni un tânăr profesor, George Izambard, care aducea un spirit nou. Lui i se atribuie emanciparea lui Rimbaud. Tânărul profesor descoperi în elevul său pe „intelectualul adevărat, vibrând de pasiune lirică“.

Biblioteca sa îi sta la dispoziție și elevul devorează tot.

Rimbaud făcea versuri cu pasiune. Fuse în versuri franceze, versiunile și compozițiunile latine. În acest an compuse: **Fierarul, Otelia, Senzațiuni, Soare și anvon, Fierarul**; este o poezie a revoltei; **Otella**, o poezie delicată, o cântic a naturii, un imn nostalgic al independenței; în **Senzațiuni**, o beție a naturii, în care copilul caută plimbările sale în jurul orașului natal; în **Soare și anvon**, Rimbaud recitană o „întoarcere la natură“.

Iulie.. August 1870. Războiul izbucnește. Războiul este liberarea, libertatea, viitorul. Se simte un exilat în patria sa.

Și într-o bună zi, Rimbaud fugi la Paris.

Această fugă formează debutul vagabondărilor sale.

PE DRUMURILE RAZBOIULUI

La sosirea sa în gara Parisului este imediat arestat. Refuză a-și da numele și exasperă poliția imperială prin bravadele sale absurde. Fu găsit asupra

sa un carnet misterios plin de ieroglife. Era carnetul său de versuri. Fiind suspect fu dus la închisoare. Curajul și înmăia. În scrisoarea adresată iubitei sale profesor este un apel desperat al unui copil ce și-a pierdut capul. Revenit acasă nu stă mult și fugi din nou. De data aceasta în direcția Belgiciei. Iață-l plecat pe jos, d'alungul fluviei lui; trece frontiera. Aci îl așteaptă mizeria și foamea. Continuă drumul pe jos până la Bruxel, dormind noaptea pe câmpuri și ziua cerșete prin sate.

Este epoca poeziilor: **Bufetul, Vameșii și Boema.**

Sosește în Bruxel prăpădit și zdrobit. Se întoarce la profesorul său, negăsindu-l acasă, se instalează la el. Aci Rimbaud recopiază ultimele sale poeme. Fu alus, de poliție, acasă, din ordinul mamei sale.

În epoca aceasta scrisese: **Mânia lui Cezar, Strălucita victorie de la Sedan, bruck, pateticul Somnrosul din viață și teribilul sonet Răul.**

El nu iubește pe Dumnezeu. Și azi Rimbaud „fără inimă“, iubește totuși săraci, umiliți, nenorociți și revolți. În **Speriații** evocă pe micii cerșetori din Charleville, accia ce fură amicii „tutui de șapte ani“.

Germanii se apropiiau. Orașul fu bombardat și în sfârșit veni ocupația cu cortogiul ei de rechiziții hărțuiești și vezi, cu patrulele și paradele sale. Să castic își bate joc de metoda și din plina germană. „Imbecilia“ militară peste măsură au încazarmat între societate germană și care în sfârșit va zdrobi în fața unei coaliții oarece.

Cucereră câmpiile nesocotind ordinea germane, sfidând trupele sau își petrecu vremea citind în biblioteca orașului.

Parisul capitulează. Această nouă care conștermează, îi procură o mare bucurie. În sfârșit porțile destinului său sunt deschise. El nu e făcut să trăiască în acel orașel, în această bibliotecă mudară și plină de praaf.

Acum începe abia marea aventură „libertatea liberă“, poate și gloria, și știe!

